

FOIA BELETRISTICA.

Ese de doue ori intr'o luna, adeca in 1 si 15 dupa c. v. in formatu de o cola si jumetate. — Atâtu manúscriptele, câtu si banii de prenumeratiune sê se adreseze la redaptiune, localulu acestei-a : **Strat'a postei vechie nr. 1. etagiulu 1. nr. 96.**

Pretiuulu de prenumeratiune pentru provinciile austriace : **la anu 5 fl. la 1/2 de anu 2 fl. 50 cr.;** pentru Romania si strainetate **la anu 7 fl., la 1/2 de anu 3 fl. 50 cr. v. a.** — Prenumeratiune la trei lune nu se primesce. — Manuscriptele nepublicate se ardu.

Anulu II. 1864.

Nr. 23.

Pest'a 1/13. Decemvre.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Erroulu romanu.

(Romania.)

Erroulu se desparte
De dulce-amant'a sa,
Departe, ah, departe
Va merge-a se lupta.

Apuca scutu-'n mana,
Si arme de luptatu;
Cu-acele elu sfarima
P'unu inimicu turbatu.

„La lupta, susu, Romane,
Natiunea te-a chiamatu!
Si celu ce-a cas' remane
Nu-e fiu adeveratu!

Dusimanulu ne apesa
Sub jugulu celu tiranu,
Si carele vieza
Sub jugu nu e romanu.“

Si dulcea lui amanta
Ea forte s'a 'nfricatu
Nu cum-va elu se cada
Caci multu ea l'a amatu.

Di, nopte, 'lu rogasa
De-a nu se 'ndeparta,
Si ochii-i lacrimasa,
Spre a-lu indupleca.

„Nu merge 'n batalie!
Caci daca vei mori,
Atunci juru pe dieime,
Nici eu n'oiu mai tra!

Amoru-ti se recesce
Altu-cum nu m'ai lasa,
Caci celui ce iubescce
I place a via....“

Dar' elu ca i graesce:
„Iubescu natiunea mea;
Natiunea patimesce
Si trebue-a o scapa.

De me iubesci pre mine,
Iubescce tier'a ta:
Eu n'asi fi demnu de tine
De nu o asi ama....“

Si bravulu se ndeparte,
Se lupta ca unu leu,
Si unde-eroi iéu parte
Ajuta Domnedieu!

Natiunea dulce 'nvinge, —
Amantu-i vulneratu,

Viéti'a-i pan' se stinge
Astu cantecu a cantatu :

„La lupta, susu, romane,
Natiunea te-a chiamatu,
Si oelu ce-a cas' remane
Nu-e fiu adevveratu!“

C. Grama.

Valeanu si fic'a sa.

— Novela originala. —

(Urmare.)

Vediuramu ce impresiune facù prim'a si —
potemu dice — mut'a convenire in junii amendoi.

Unu ce tainicu in sùfletulu nostru ni spune,
ni arata, cumca finti'a acést'a esci silitu sê o iu-
besci!

Lui Martînescu inca i spusa acésta vóce
secretata: éta-ti idealulu intrupatu! Si in inim'a
lui se aprinsa unu focu necunoscutu pana atunci,
unu focu ce mistuesce, dara care te si fericesce.

Elu incepù sê iubésca cu foculu primului
amoru; se vediù de odata intru o lume nóua, a
carei sóre pururea neapusu este amorulu adevve-
ratu, si acestu sóre blandu cu lin'a sa lumina
dedeà viétia aceluor sentieminte dulci, cari te
impaca cu tóta lumea, numai ca sê poti multiami
tôte: pacea si fericirea fintiei ce croi in inim'a
nóstra lumea acésta voiósa.

Uniculu nuoru intunecatu pe ceriulu acestei
lume este: indoiél'a provenita d'in tèmerea de a
nu fi facutu asemenea stramutare in inim'a dinei,
ce-ti creâ lumea acésta; — si acestu nuoru se ivi
si in inim'a lui Martînescu.

Pentru acea dara nici o minune, daca cercâ
si Martînescu adese sê nimicésca nuorulu acest'a,
ce conturbà atâtu de adese liniscea lui; in sa tîmi-
ditatea, acésta insusire slaba, dara totu-si espli-
câbila, 'lu faceà fâra graiu de câte-ori voià sê
cada in genunchi innaintea Dominiceii, si sê-i
spuna, cumca numai ea póte sê-lu faca fericitu.

La dóua septemane dupa prim'a loru conve-
nire, intrâ Martînescu mai melancolicu decâtu ori
candu in viéti'a sa, la Valeanu, in sa chilia nu
aflâ pre nimenea; eugetâ câ dóra va fi in gradîna,
pentru acea dara porni intr' acolo. Sórele erà
aprópe de apùnere, si radiele slabite a le sale
straformara caldur'a mare intru-o recóre reveni-
tóre, éra zefirii incepura a desmerdà florile, cari

dreptu semnu de multumire 'si deschisera sînu-
rile frâgede, d'in cari se lati unu mirosu delicatu,
ce imbalsamâ totu aerulu; incâtu Martînescu se
opri ca sê póta gustà mai tare placerea acést'a.
In giurulu lui domnià o tacere, ce numai prin
sioptîrea misteriósa a frundielloru erà conturbata,
totulu pareà adormitu in placerea sa, candu unu
tonu subtîlu curmatu adese de suspine se audi,
mai ca si unu gèmetu.

Acestu tonu arà alu Dominiceii, ce siedeà
trista intre florile sale udandu-le cu làcrimele
abundante, ce curgeau d'in negrii ei ochi.

„Tu sóre apuni, cum apusa si liniscea mea;
insa tu éra vei resari, éra vei usucà làcrimele re-
spandîte pe sînuflu floriloru si éra vei imbracà
natur'a intréga in vesmentulu bucuriei, — dara
liniscea mea nu sciu candu va sê mai revina, ca
sê potu inseninà cu ea si fruntea incretita a
tatalui meu! Nu sciu candu voiui mai saltà de
bucuria privindu natur'a voiósa, ce intempina cu
achiamâri resarirea ta! Ah eu asteptu altu sóre,
care sènguru e in stare sê me faca voiósa; eu
asteptu sê vina elu si sê-mi dica: te iubescu.
Atunci si eu voiui fi éra voiósa, atunci éra me
voiu jocà cu voi floricele gingasie, si numai pen-
tru elu voiui impletî o cununa d'in voi, ca sê fà-
ceti serbatórea aceea mai pompósa, ca sê fiti si
voi märtore fericirei mele nespuse. Ah, de mi-ar
spune numai atâta: te iubescu; de mi-ar spune si
elu, câ nu póte vietuii fâra mine, cum nu potu sê
vietiuescu nici eu fâra elu! — — Numai atât'a
sê-mi spuna, si asi fi fericita, asi fi gat'a sê moru
atunci, pentru câ fericire mai mare nu póte fi
pentru mine. Numai Martînescu de m'ar iubi!“

Asià vorbi fromós'a Dominica intre làcrime,
candu pronuntiâ numele amantului, in sa fricósa
sê nu scie si altu cine-va de dulcele secretu alu

inimioarei sale — cautâ giuru impregiuru, candu se si deschisa tufariulu de lenga ea, si-i cadiu Martinescu in genunchi!

— O tu angeru nevinovatu, lasa-me sê-ti spunu câ te iubescu; iërta-me, câ-ti ceru grati'a sê me iubesci! De candu privii in lumin'a ceresca a ochiloru tei, de atunci me consuma unu focu, ce numai tu sêngura esci chiamata a-lu alinà. Alina-lu dara, dulce copilitia, ca sê arda linu si duratoriu in onórea dinei, carea l'a aprinsu! Nu tacè, spune-mi si tu câ me iubesci, cum 'ti spusei si eu câ te iubescu!

Dominic'a taceà, in sa privirea ei erà unu respunsu mai elocintu decâtu ori-ce vorba, câci in acea erà cuprinsa tóta încréderea unui sùfletu iubitoriu; nici man'a nu si-o retrasa, ci o lasà sê o inunde iubitulu ei cu sarutârile, si ca sê-si ascunda undularea poternica a peptului seu si radimâ capulu fromosu pe ùmerulu fericelui Martinescu, si sarutarea prima sunâ dulce si fericitóre!

Ce mominte fromóse si încantatóre, candu o sarutare e dóra mai multu de câtu unu juramentu, pentru câ acést'a e unirea duoru sùflete iubitóre!

Dulce fu momentulu acél'a pentru tènèrii nostri, mai dulce decâtu ori ce bucuria pamentésca, mai dulce decâtu unu paradîsu!

Asià steteau tacuti, lasandu sê vorbésca sùfletele loru; câci ei visau!

Unu sarutatu inca, si Dominic'a se smanci d'in bratiile lui Martinescu, lasandu-lu pre elu sê viseze mai departe, sê mai medíteze despre ceriu.

Pentru ce nu durâ momentulu acest'a in veci? — Atât'a mormai Martinescu, si se indepartâ bétu de fericire.

* * *

Relatiunea amorósa a juniloru nu remasa necunoscuta in naintea lui Valeanu.

Nu este mai mare norocire pentru unu copilu decâtu candu se increde parintiloru sei, candu acest'a nu se semte indreptatitu a tainul nimicu inaintea loru; ci li spune tóte sentiemintele sale cu deplina naivitate.

Dominic'a inca spusa cu fatia ardienda tatalui seu, cumea iubescè cu focu si cu credînti'a pre Martinescu, i spusa mai departe tóte dorerile de cari avù parte inaintea de convenirea d'in gradîna, si 'lu rogâ sê se invoiesca si elu, sê binecuvinteze

legatur'a loru, carea nu se mai póte desface nici prin ins'a-si mórtea!

Si Valeanu lasà fericirea acést'a copilei sale; ma invoindu-se o sfatui sê iubésca cu credîntia pre amantulu seu, care e demnu de iubirea ei.

Bunetatea acést'a a parintelui seu o face par-tasia de fericirea neconturbata, si in modest'a loru casutia domnià voi'a buna si indestularea.

Intre aceste contrastulu, ce erà intre natiunile Ardealului ajunsa la o despartire totala, carea pusa intre ele lupta pe viétia si mórte.

Partid'a contraria a romaniloru orbita de noroculu seu, in unire cu sor'a sa d'in Ungaria se revoltâ in contra domnitoriului, decretandu neaternarea.

Poporulu romanu pururea spriginitu cu blandétia de domnitorii legitimi, se inarmâ ca sê-si scape tiér'a de contopire si sê o tiena credîntiósca câtra monarcu, — voindu sê-si arete credînti'a nepetata câtra tronul prin versarea sangelui seu. —

Cine ar potè sê se retraga, cine ar remanè nepasatoriu pentru o cauza asià santa ca acést'a?

Cine n'ar fi gat'a sê-si verse sangele seu pentru tronul si natiune?

Martinescu inca ardeà de doru, sê se véda in castre, sê arete contrariloru câ romanulu atâtu maltratatu inca se scie lupta cu focu si cu curagiu pentru caus'a carei e devotatu.

La lupta! Acolo-e glori'a!

— Parinte! — disa Martinescu candu veni sê-si ieie diua buna dela Valeanu si dela Dominic'a, — inaintea de ce ti-asi cere binecuventarea pentru caus'a nóstra, 'ti vinu cu o descoperire pentru linisceea mea. D'in momentulu in care intrai in chili'a acést'a ca sê-mi ceru adapostu. arde in mine unu focu aprinsu de amoru. O parinte! eu iubescu pre Dominic'a, si sentiescu cumca fâra dens'a tóta viétia mea ar fi unu desiertu, care n'are nimicu atragatoriu pentru caletorii obositi.

— Fiule! raspunsu Valeanu miscatu, eu sciui despre amorulu vostru; câci mi-a spus'o Dominic'a indata dupa ce se convinsa despre iubirea ta. Si eu m'am invoitu si am binecuventatu relatiunea vóstra!

— Parinte! 'ti multiamescu d'in inima pentru acést'a bunetate nemarginita; de órece in sa eu trèbue sê me indepartezu d'in loculu acest'a pe unu tempu indelungatu; trèbue sê mergu la lupta pentru natiune si pentru domnitoriu, unde nime-ne nu e síguru de viétia sa: ceru, sê me incredîntiezu cumca si dupa rentórcerea mea voiui fi

primitu totu cu aceea bucurate, totu cu aceea iubire, cu carea me ducu de aici!

Valeanu in locu de respunsu trasa inelulu de pe degetulu Dominiciei si 'lu dede lui Martînescu, care asisiderea alu seu 'lu dede Dominiciei; — si amendoî ingenunchiara innaintea lui Valeanu, carele i binecuventâ cu vóce tremuratóre:

— Domnedieu sê intarésca legatur'a vóstra iubitoru mei, cu binecuventarea sa. Dee marele Domnedieu ca dupa liniscirea temporiloru sê poteti intari si innaintea lui Domnedieu legatur'a acést'a. Pana atunci insa pastrati unulu pentru altulu iubirea si credînti'a in inimele vóstre!

— Iubite fule! contînuâ Valeanu miscatu pana in adenculu sùffetului, caus'a pentru carea ne parasesci acuma e santa si mare, dela carea nici unu omu cu caracteriu nepetatu nu se póte retrage; pentru aceea dara primesce binecuventarea mea pe calea ta cea lunga si periculósa; insa sê nu uiti nici odata, cumca esci detoriu a-ti pazi viéti'a! Fâra a te portâ lasiu, numai atunci 'ti pune viéti'a in periculu, candu acést'a o va cere interesulu causei, carei servesci; câci tu scii câ sunt fiintie, cari si-ar perde tóta fericirea prin mórtea ta. Lupta-te dara cum se cuvine unui june bravu, demnu de renumele stramosiloru sei castigatu de atâte-ori pe campurile bataliei! Noi inca vom partîni caus'a natiunei pana la mórte. Eu inca sum gat'a sê-mi punu viéti'a pentru caus'a acést'a, si daca dóra s'ar intemplâ sê cadu in man'a resbunatóre a contrariloru mei, voiu mori cu barbatia. Fii binecuventatu! — disa Valeanu miscatu pana la làcrime, si nu uitâ detorintiela cari le primisi acum'a câtra Dominic'a; câci cine scie mai vedè-te-voiu ori ba? — Fii tu dara pazitorulu credîntiosu alu ei, si 'ti ada candu si candu a minte si de mine!

Si-apoi i imbratisiâ pre amendoî. Éra junii amorosi acuma incredîntiati i sarutara manele cuprinsi de unu sentiu dulce si amaru in urmarea vorbeloru de pe urma a lui Valeanu.

Momintele acele pe langa tóta solenitatea loru avura in sîne unu ce superatiosu.

Si cum nu? Candu o serbatóre destinata pentru legatuinti'a casatoriei, e supusa arbitriului mórtei intru unu modu atâtu de evidentu, insa totu-si destulu de esplicabilu in astu-feliu de impregiurâri, candu sanetatea nu e unica condîtiune a vietiei!....

— Domnedieu sê ve tiena sanetosi! — disa Martînescu cu làcrime in ochi, dupa ce imbratisiâ

cu caldura pre mirés'a plangatóre, si se indepartâ tormentatu de nesce indoieli neliniscitóre, cari numai venitoriulu erâ chiamatu a le deslegâ.

A lasâ fiinti'a, lenga carea te poti numi fericitu ca nimenea in lume, si a merge la unu locu, unde numai mórtea 'si are bucuri'a sa: e unu contrastu, care ne póte face cu totu dreptulu nelinisciti!

Si totu-si câti parasîra amantele loru pentru ca sê ajunga in campulu, unde si florile inca se scalda in sange!

Mare si santa esci tu, o natiune!

* * *

Peste câte-va dile dupa indepartarea lui Martînescu, siedeâ Valeanu adencitu in cùgete, privindu d'in candu in candu câtra Dominic'a, carea siedeâ la ferésta cuprinsa cu lucru.

Fati'a lui Valeanu erâ trista.

Amendoî taceau, amendoî aveau destula materia de cugetatu.

Pana ce betranulu Valeanu cugetâ la miseri'a, ce póte sê o aduca unu resbelu atâtu de fiorosu, in care se luptau pe viétia si pe mórte cetatienii totu aceleia-si patrie; pana ce elu se temeâ de vr'o nenorocire darimatóre pentru venitoriulu iubitei sale fiice: mêndr'a si palid'a juna, ca si o femee iubitóre, aveâ in cùgetulu seu numai o rogatiune, insotita de suspinuri câtra Domnedieu, ca sê scape pre iubitulu ei de perire, si sê-lu aduca in bratiele ei incununatu de marire.

Erâ de câtra 'n séra, incepù a se intunecâ.

Dominic'a observâ numai de câtu pre unu tieranu, carele intrâ in curtea loru.

— Óre ce voiesce omulu acest'a, ce intrâ la noi asiâ grabitu, iubîte tata?

— Vom vedè, respunsa Valeanu sculându-se.

Omulu si intrâ in chilia, si sarutandu man'a preutulu dupa dàtina, i disa:

— Domnule parinte! 'Ti aducu scrisorile aceste, ce mi-le dede unu domnu de romanu cu rogarea, ca inca asta-di sê ti-le predau. Éca-le aci! —

Dupa aceste scósa d'in tasc'a sa o epistola destulu de mare si destulu de grósa.

— Bine-o fetulu meu! — disa preutulu luandu epistol'a a mana, 'ti multiamescu pentru ostenéla. —

Tieranulu se dusa dupa ce fu tratatu —

dupa dătina — cu câte-va pocale de vinu-arsu, éra Valeanu deschidiendu epistol'a, incepù a o cetî.

Epistol'a erà scrisa in cauza natiunala. Erà provocatu sê citésca innaintea poporului prochiatiunile anesate, carii cereau dela poporu o spriginire fâpteca pentru caus'a natiunei.

In decursulu cetîrei, fati'a betranului preutu se invescù in foculu unui entusiasm sublimu, — pareà a fi cu totulu uimitu de cuprinsulu epistolei. O lupta grea se escâ in laintrulu lui: sê citésca ori ba prochiatiunile aceste?

Lupt'a mare stórsa sudori reci pe fruntea lui Valeanu, — pe urma in sa fati'a lui éra 'si luâ entusiasmulu de mai nainte. Se apropiâ de unic'a

sa fica si sarutandu-i fruntea, cu o voce tremuranda, in sa potèrnica disa:

Le voi u cetî de mi-asi periclitâ chiaru si viéti'a!

Numai dupa vorbele aceste sciù Dominic'a, cumca in epistol'a aceea potu fi lucruri mari, — si vediendu emotiunea, si espresîunea doiósa in ochii tatalui seu, scapâ d'in ochi o làcrima dore-rósa, o làcrima muta.

Entusiasmulu lui Valeanu a fostu entusiasmulu unui martiru alu natiunei!

* * *

(Incheierea va urmâ.)

Câtra Cucu.

„Cucule cu pene suri,
Ce canti vér'a prin paduri,
Spune-mi, mândr'a mea frumósa
Ce mai face? E sanetósa?

— Pre frumós'a-ti Marióra,
Pre iubit'a-ti porumbióra
Am vediutu-o suspinandu,
Suspinandu si lacrimandu. —
Si-unu buchetu de floricele
'Lu scaldà in lacrimele,
'Lu scaldà si-lu sarutà,
Si cu mare doru oftà:
„Dómne, Domnedieulu meu,
Ada-acas' pre badea-alu meu!“

„Cucule la primavéra,
De te 'ntorci in scump'a tiéra,
Spune mândrei salutare,
Si sê fie cu acceptare,
Sê 'nceteze-a lacrimà,
Plansulu multu póte-i stricà...
Si de mândr'a va mori,
Eu pre cine voi u iubi?...
Spune-i, câ 'n putine lune
Esamenulu lu'oiu depune,
Si acas' m'oiu intornà,
Si cu ea m'oiu cununà,
Si atuncea in iubire,
In ceresc'a fericire
Amendoi vom vietui,
Nime nu ne-'a desparti.

Jonu Jovitia.

Guzl'a cea frumosa.

— Novela d'in trecutulu Romaniei — de Vilhelmu Györy tradusa de Paulu Drag'a. —

De abià erà in Bulgari'a lata vr'unu negutiatoriu mai avutu decâtu betránulu Búcuru.

Válurile Maritiei nâile lui le portau mai adese, cari veniau si mergeau totu-deun'a incarcate, aduceau si duceau marfe de totu feliulu, pentru cari i se faceà aurulu si argintulu cu gramad'a, de ce betránulu Búcuru nu se superà nici candu.

Elu spedà in tieri straine totu-deun'a marfe de acele, cari pe acolo erau raritate, cari in sa Bulgari'a le produceà in abundantia; acolo apoi éra 'si incarcà nâile

de marfele straine, le aduceà a casa, le laudà si le vindeà cu pretiu mare si cu castigu bunu. Trèbue sê te pricepi la tóte.

Dar' ap'a, nu-e totu-deun'a amica omului, nœa póte sê se innece, sê se cufunde, si atunci peru acolo marfele cele scumpe, cari in sa nu le-a castigatu omulu cu truda mare, si le-a incarcatu pe naie cu grige mare, pentru ca sê se cufunde pe fundulu negru alu apei si ca sê-si afle in unde momentulu eternu: fâra ca sê desfa-teze ochii altor'a si ca sê aduca unu folosu celui ce le-a castigatu. — Unu omu cu minte e prevedietoriu, si nu-si

incede numai apei tóte ale sale, ci si pamentului, bunu-e Domnedieu ! acest'a inca produce imbelsiugare.

Si intru adeveru acel'a inca produsa cu imbelsiugare.

De-a lungulu Maritiei, pe tiermurile de-a drépt'a si de-a steng'a fluviului sierpuitoriu de-abiã aveã cine-va pamenturi de aratu asiã de frumóse, cum aveã Bucuru. Elu cultivã pamentulu mai bine, si pamentulu inca pre elu 'lu nutriã mai bine. — Erã o placere intréga a privi semenaturele lui Bucuru de primavéra. Intr' alte locuri erau inca mai multe buruienele negre, decãtu tu-fele verdi a semenatureloru, candu holdele betranului Bucuru erau dejã invescute in o manta verde de natur'a dãrnica, ca si candu si-ar fi alesu de favoritu pre dom-nulu loru. — Semenatur'a dása cresceã innaintea ochi-loru, asiã încãtu celu ce o vediu intr'o di, si o cercetã si in diu'a armatóre, s'ar fi juratu, cumca ar potè aratã cu mesur'a, cu câtu suntu mai mari grãnele decãtu fura in diu'a trecuta. — Si trecandu dilele prefacandu-se in sep-temane, grãulu 'si aruncã spicele intregu, orzulu 'si innal-tiã capulu spicatu, si nimene nu se desfatã asiã in marea acést'a a semenatureloru leganate de ventu, ca betranulu Búcuru. In cas'a lui erau acatiate mai multe cunune de se-cerisiu, cari se sporiau d'in anu in anu, ce insemnã, cumca d'in anu in anu trebuira mai multi lucrasi, pentru cã agrii se sporiau d'in anu in anu. Trébue sè te pricepi la acést'a.

Insa nici pamentulu nu-e venitu sîguru. Pe ceriulu seninu potu aparè nori galbenu-albi si furibundi, d'in cari nu cade o plóie lina, ce servece de nutrementu semenatur-ei verdi, ci ghiatia nimicitóre, carea asiã pôte culcã seme-natur'a la pamentu, încãtu paiela ingalbenescu lipite de glie, dar' graunti'a n'o mai desvólta, si n'o mai cóce nimicu.

Insa suntu ici si colo si magnati puternici, cari au voia deschilinita de a se certã unulu cu altulu, a irumpe in posesiunea unuia si altuia, si acolo a se bate intre o-l-alta tare, sangerosu, si a cuprinde dela celu mai slabu atãt'a, cu câtu acest'a a avutu mai multu, decãtu a meri-tatu. Daca-lu merita, 'lu scie si tienè. Acesti'a au lipsa de ostasi, ostasiloru insa nu li dã aerulu tóte cele trebuin-tióse, ci numai asiã li poti castigã cele de lipsa, daca le cãmperi cu pretiu bunu.

Spre aceea éra se recere argintu si auru fórte multu, care-daca nu se afla nicaire intr' altu locu, se afla la be-trãnululu Búcuru, carele 'si deschide fórte bucurosu usiã celoru ce batu la ea, — mai vertosu atunci candu scie. cã va çapetã aceea pentru ce vinu, duplu, indiecitu.

Éra candu i suride noroculu órecui d'in atãte pârti, acel'a usioru pôte sè fie negutiatoriulu celu mai avutu alu Bulgariiei. Daca intru adeveru e asiã, atunci éra e fórte esplicabilu, cum pôte sè aiba cine-va o locuintia asiã de frumósa pe malurile Maritiei, o locuintia cu fereste innalte si luminóse, cari privescu la riulu spumegosu si sierpuitoriu, d'in cari poti privi cu tóta indestularea la gradîn'a frumósa de flori, si d'in colo de riu la câmpurile largi, cari tóte se tienu de cas'a acea alba.

Asiã vorbescu despre Búcuru toti acei'a, carii l'au cunoscutu, si cari cugetau, cã cu acést'a gatara tóte, ce-i aducu lui bucuria, in cari 'si pune speranti'a cea mai fru-mósa, fericirea cea mai mare. S'au insielatu.

Mai aveã negutiatoriulu unu bunu placutu, fórte placutu, care nu-lu spedau valurile Maritiei in tieri stra-ine, nici nu l'au adusu depe acolo, pamentulu inca nu l'a produsu, dara nici rivalii nu-i l'au datu. Ci i l'a datu na-

tur'a indurata, carea pareã a pune tóte in lucrare, ca sè faca norocosu pre negutiatoriulu bulgaru.

Insa despre odorulu acest'a nici nu potù vorbi multe lumea, pentru cã dieu nu l'au vediutu multi; cãci daca sciã ascunde ceva betrãnululu Búcuru, odorulu ace-s't'a a fostu de-a buna sém'a acel'a, de care grigiã mai tare.

O féta frumósa, fórte frumósa.

Pre copil'a frumósa o numiau *Guzl'a*. Acést'a erã bunulu celu mai pretiuitu a lui Búcuru. Innaintea lui nu aveã nici stéu'a cea mai frumósa d'in ceriu o splendóre mai mare, decãtu ochii fetei sale. Purpurulu dioriloru nu erã atãtu de placutu ochiloru sèi ca budiele si fati'a ficeei sale. Si candu asemenã in cùgetu crinulu albu cu ùmerii, cu mânele Guzlei frumóse, 'lu numiã flóre négra.

Cine nu cunosceã pre Guzl'a frumósa, numai pre tatalu sèu, nici nu-si poteã intîpuì, pentru ce e zidítu pa-latulu acel'a mare, frumosu pe malurile Maritiei. Pentru aceea dóra, ca numai Búcuru sènguru sè locuiesca in atãte chilie? De ce tréba suntu atãte salóne pentru unu omu sènguru! Sèu gradîn'a pompósa de flori, ce se intînde pâna in fluviu, in care-su plantate rose mirositóre, flori frumóse, incantatóre, aceste dóra numai pentru aceea suntu, ca betrãnululu Búcuru — pre care 'lu numi asiã Bulgari'a pentru incaruntirea-i tempuria — sè-si rumpa cãta o rosa impupita si sè si-o puna de buchetu in palaria, lenga peru-i caruntu? Nu-e mai multu flóreã amorului pentru unu omu de acest'a!

Óre cum ar fi sciutu respunde betrãnululu Búcuru la tóta intrebarea? Daca ar fi sciutu lumea despre tóte acele, ce erau ascunse in sînulu negutiatoriului sîmplu avutu? daca ar fi cunoscutu sperantiele, dorintiele lui, ce erau atãtu de stensu legate cu viéti'a ficeei sale, atunci dieu nimene nu s'ar fi miratu nici de un'a nici de alt'a, daca nu de aceea, cum pôte avè unu omu asiã sîmplu nesce cùgete atãtu de ambitióse, nesce dorintie atãtu de fantastice, cari-su fórte frumóse, insa nu suntu nimicu alta decãtu unu visu fericitu, care-lu avemu descepti, care ne incanta, ne face beati de bucuria, éra dupa acea cu atãtu mai tare ne lovesce, pere, se nimicesce.

Dorintiele aceste 'si avura originea de multu, cu ani mai 'nainte.

Pe atunci negutiatoriulu avutu, erã unu omu fórte seracu, care umblã pedestru prin satele Bulgariiei, por-tandu cu sine materiale, cu cari se negutiatoriã.

Pe malurile Maritiei zaceã unu satutiu, in acel'a o casa mica, in casutia erã o muiere iubitóre, carea aseceptã cu bratiela deschise pre barbatulu seu d'in lung'a-i cale-toria, a carei resultatu nu erã vr'unu venitu prea mare.

Insa pentru aceea in casutia locuia fericire mare, pentruca indestularea erã in ea — Dara fiindu cã nu este omu pe lume, care n'ar mai avè ceva dorintia, asiã si pe negutiatoriulu numai de unu daru l'a despoiatu ceriulu pâna acum'a. Nu aveã copii. Numai de acei'a de i-ar mai da Domnedieu, atunci fericirea ar fi deplina. La tóta des-partirea numai aceea doria barbatulu, ca pe candu se re'ntórce, sè-si afle cas'a in o sperantia mai ferice, si la tóta re'ntornarea i-se rapiã cãta o sperantia pentru bucu-ri'a revederei vetiei sale.

Odata porni intr'o caletoria mai indelungata. A umblatu cale mare, indepartata, si se re'ntornã impreuna cu sotii cãtra satutiulu liniscitu. Trecandu prin o padure mare, li veni in fatia o baba betrãna, carea cerù cu umi-lintia ajutoriu dela ei. Sotii lui strigara fãra sùffletu pe

ea, éra Bùcuru stete in locu, scósa d'in sierpariu câte-va bucâti de argintu, si darui babei dupa poterea s'a. Bab'a 'lu mesurâ cu nesce ochi atâtu de patrundietori, atâtu de deochiatori, câtu barbatulu de-abiâ potù sê-i sùfere privirea, si incetu, încâtu sotii lui Bùcuru nu potura pricepe, siopti:

— In nôptea acést'a, candu radiele lunei voru strabate prin ârbori, vina inderetru la loculu acest'a: voiescu sê me intelnescu si sê vorbescu cu tine.

Bùcuru privi câtra baba cu mirare, intrebatoriu. Aceea mai privi odata câtra elu, si numai atât'a disa in sine:

— Minunatu, minunatu.

Si apoi se indepartâ incetînelu.

Tempulu erà dejâ de câtra séra, si fiindu cu totii osteniti, nu-si contînuara calea, ci se pùsera la odihna.

Bùcuru de-abiâ asceptâ sê véda lun'a suridiendu pintre ârborii intunecosi, si aparù, unde i spusa bab'a. Acést'a erà dejâ acolo.

— Tu esci omu bunu la înima, — disa bab'a, — si fiindu câ facusi bunetate mare cu mine, nu voiescu sê-ti remânu nemultiamitóre. — Pe fati'a unoru ómeni e scrisu venitoriulu loru, care 'lu potu altii cetf d'in ea. — D'in tîne va fi inca unu omu fôrte fericitu.

Bùcuru suspinâ.

— Asi potè fi ferice, fôrte ferice! — disa, numai un'a-mi lipsesce.

— Poterea. Nu te teme o vei avè si aceea. — Numele teu 'lu voru amintî indelungu, fôrte indelungu, si dupa mórtea ta, si nu te voru uitâ, ca pre sute si mii d' intre altii.

Negutiatoriulu privi cu mirare la graitóre.

— Nu te intielegu, baba.

— Me vei intielege. Unu orasiu va portâ odata numele teu; unu orasiu, ce va ajunge frumosu, mare si vestitu: numai grigesce-ti de copila, pentru câ perdiendu-o pre ea, ti-ai perdutu renumele si fericirea.

Si candu gatâ cu cuvintele, betrân'a éra se indepartâ.

Bùcuru nu voi sê-si créda ochiloru. Cugetâ, câ viséza. Copil'a sa! A grigi de copil'a sa! Da cine ar face-o acést'a mai bine, mai cu grige decâtu elu, cine ar nutri-o mai bucurosu decâtu elu, daca ceriulu inca ar voi acést'a. Ah, aceste-su vorbe góle, desierte. Muierea aceea fu ori nebuna, ori reutatiósa.

Dar' totusi nebunii n'au dátina a privi si a vorbi asiâ, si daca ar fi fostu reutatiósa, si ar fi disu cuvintele aceste numai d'in amagire, nu s'ar fi indepartatu fâra daru.

Bùcuru nu erà mai multu omulu de pâna atunci. Candu erau sê pornésca in diorile dilei urmatóre, elu porni totu asiâ de ostenitu, daca nu cu multu mai ostenitu, ca si cum erà candu se trenti su copaciu.

Sotii lui dormira tóta nôptea, elu o petrecù desceptu. In ori-care cugetare a sufletului seu numai cuvintele aceste i straluciau: Numele teu 'lu va portâ unu orasiu, a cârui urdire depinde dela viéti'a copilei tale.

Cum potè sê fie ast'a, candu elu inca nici copila n'are.

Si dupâ ce s'ar fi ocupatu pe totu drumulu de cùgetele aceste, pe urma ajunsa a casa dupa o caletoria ce i se imparù atâtu de lungu.

Acum insa in casutia nu-lu primi cu bratiile de-

schise muierea iubitóre; pentruca zaceâ intînsa pe mésa, gâlfeda. Mori.

Insa intr' unu coltiu alu chilie steteâ unu léganu incungiuratu de consangeni repausatei.

In acél'a odihniâ baiatulu de multu doritu, care pe lenga bucuri'a mare adusa atât'a doiu cu sine.

De atunci incependu, numai baiatulu acest'a erà unic'a bucuria a tatalui. Incepù sê deie crediementu vorbeloru betrânei.

Dar' cum potè sê fie aceea, ca elu, unu negutiatoriu sîmplu, seracu, prin baiatulu, prin copil'a acést'a sê zidésca unu orasiu, sê-si castige renume?

Ah, ast'a potè fi usioru. Copil'a va fi frumósa, fôrte frumósa, si voru veni multi sê-i petiésca mân'a. Pâna atunci Domnedieu va binecuventâ lucrulu mânei nisuitóre, si tatalu va potè castigâ atât'a ca sê póta alege in petitori. Si daca ar fi atâtu de frumósa, atâtu de multu frumósa, cum si-o intipuiâ Bùcuru, pentru ce sê nu póta veni vr'unu principe, care si-ar luâ pre Guzl'a de sotia, si care ar da potere tatalui ei, sê zidésca unu orasiu pe numele sêu, unu orasiu lungu duratoriu, tare, a cârui fâima sê sune peste multi ani!

Si Bùcuru se apucâ de lucru cu o dîligintia necrediuta, cu curagiu. Lucrà diu'a si nôptea, tóta liniscea si-o sacrà úniculu cùgetu: *a fi vestitu si renumitu!*

Sùfletulu omenescu e asiâ de minunatu. Atâtu e de sublimu si de potèrnicu, si totusi atâtu de adese e gat'a sê se faca schiavulu unei ilusiuni desierte!

Cu câtu mai mare potere avù fantasm'a acést'a peste sùfletulu lui altu-cum atâtu de solidu, atunci, candu anii binecuventara cu norocu lucrulu mâneloru, éra pe fati'a fetitiei d'in di in di lasâ mai multe frumseti?

Asiâ fatia, asiâ fetitia numai pentru aceea creâ natur'a, ca toti sê se desfateze in ea, insa de a sa numai unulu sê si-o póta numi; acél'a care-e mai potèrnicu. — Si acestui cùgetu urmâ altulu ca si-o umbra intunecósa; potèrniculu acél'a potè castigâ mai usioru renumele, numele si glori'a.

Deci ca si potèrnicii acesti'a sê se póta presentâ, si ca sê-si afle bucuria si in insusi loculu, unde vietuesce Guzl'a cea frumósa, pentru aceea fu zidíta locuinti'a frumósa si innalta pe malulu Maritiei, si innaintea ei pentru aceea este o gradîna de flori, ca pe unde numai pasiesce copil'a dragalasia, tóte sê se legene in placere.

Insa cine scie, nu cum-va si pentru aceea, ca inventiandu-se copil'a cu splendórea si cu pomp'a intr' atât'a, încâtu sê nu póta fi fâra de ele, si asiâ sê-si aléga fâra indoiéla pre acél'a, care-e mai potèrnicu?

Si asiâ crescù copil'a in splendóre, in pompa, si ori ce vointia i se implinea. Dela fericirea acestei copile atèrnâ noroculu, glori'a ta! Aceste le-a auditu odata Bùcuru, si de-atunci nu le mai potù uitâ.

De cinci-spre-dieceori se vescedira florile campului de atunci, candu s'a intelnitu cu aceea, carea i-a spusu vorbele aceste, si primavér'a a siese-spre-diecea-óra inca a readusu frundiele cele verdi ârboriloru, frundiiloru pâserile cantátóre, si campului florile pistritie. Primavér'a a siese-spre-diecea adusa ilusiuni si in sùfletulu copilei.

O etate binecuventata, tempu fericitu alu ilusiuniloru.

Fetiti'a atâtu de vorbitóre pana acum'a, ajunsa d'in di in di mai tacuta, mai visátóre. — Ochii frumosi ai sei retaciau a dese melancolicu prin venetimea indepartata

a ceriului, ca si candu ar fi cercatu pe acolo aceea, ce atâtu o dorià inim'a — amorea.

Pâna atunci fugià innaintea tatalui seu ferice si voiòsa, candu acest'a ajungeà a casa; 'lu cuprindeà in bratie, 'lu sarutà si 'lu rogà cu infocare sê vina cu ea in gradîn'a de flori, sê caute pupii cei noi, cari de atunci crepara, de candu nu cercetara la o-l-alta rosele. — Si ar fi potutu fi cu potîntia a denegà o cêrere atâtu de gratiòsa?

Erà in intrég'a Bulgaria vr'unu tata mai ferice de câtu betrânulu Bùcuru, carele atunci sarutà cu blandetia fruntea copilei incantatòre, i prindeà bratiulu, si mergeà cu dens'a in gradîn'a de flori?

Insa copil'a numai decâtu alunecà d'in bratiile lui, si fugià innainte, ca ea sê véda mai inteu pupii, ca ea sê póta spune tatalui seu, cari suntu noi. Si candu fugià erà ca si-unu fluturu micu si placutu, usioru si sboratoriu, si florile priviau cu doru dupa ea, ca si candu ori care s'ar fi rogatu, sê se cobóre lenga ea, nu lenga sotiele sale?

Sosîndu primavér'a a siese-spre-diecea, veselî'a ast'a ferice si copilarésca dîsparù, se nimici.

Candu venià betranulu Bùcuru a casa, copil'a incantatòre i iesià innainte si acum totu cu aceea iubire, totu cu acea bucuria, 'lu cuprindeà in bratie si 'lu sarutà; insa candu mergeau in gradîn'a rosoloru, nu fugià mai multu innainte. Ci mergeà liniscita lenga tatalu seu celu caruntu. Primavér'a cea mai suridietòre cu iérn'a stimata. Radiele sórelui resarinte si-acum'a desfaceà totu asià de frumosu pupii, ca si alta data, misotulu si acum'a totu atâtu de modestu erà retrasu in stratulu de flori, dara fetîti'a nu se poteà bucur'a de ele.

Pâna acum'a auror'a o aflà a dese in gradîna, acum'a o aflà acolo totu de un'a sér'a.

Candu dispereà sórele depe orizontulu apusului, si numai culmea muntiloru si nuorii inrositi ai ceriului mai aratau inca radiele ultîme tramise loru, atunci parasîa Guzl'a cea frumòsa chiliele spléndide a palatului, si mergeà in gradîn'a inflorita.

Copil'a umblà tôte calicelele gradinei. Lenga ea de-a drépt'a si de-a steng'a steteau flori voiòse, carii si acum'a 'si intorceau fati'a placuta patruose de doru câtra ea. De s'ar aplecà câtra ele, de ar vorbi, de ar sioptî si acum'a cu ele!

Si trecandu tacuta, fantasandu pe d'innaintea filegorieloru de rose, aci re'ntornà, aci si treceà de lenga ele, pe atunci ceriulu apusului erà de totu ingalfeditu, si luceaferulu, belulu copilu alu serei lucià pe bolt'a gâlfeda a ceriului.

Atunci mergeà in susu pe lenga riu, unde erà unu teiu cu frundie intunecate, ce deveniau leganate susuindu de zefiri, ca sê-i póta furà, si rapì dulcele parfumu a floriloru lui. — Se asedià la radecin'a teiului intunecatu, si privià cu ochi atenti si fantastici la stele, cum se ivesce pe ceriu ici colo câtu unu puntu luminos.

La pieiòrele ei valorile Maritiei grabiau, si murmurulu loru strabateà pana la copil'a ce siedeà adencita in ilusiuni fericite su teiu.

Si cum siedeà, si fantasà, d'in colo, in indepartare, se aprindeau unulu dupa altulu focurile pastoresci pe campî'a cuprinsa de o negura argintòsa. — Stele pe pamentu. Si apoi d'in deretrulu focuriloru pastoresci incepeà orizontulu a se rosi, si rosiéti'a se sui totu mai susu,

pâna ce apareà lun'a plina, salutandu cu unu surisu natur'a tacuta.

Si pe cum copil'a siedeà, medità si fantasà, d'in desîmea tufeloru de lenga ea resunà canteculu de vâierare a filomelei. Oh, câtu de frumosu, câtu de doiosu e canteculu acest'a!

Ôre pentru ce plange pàserea ast'a mica? Florile 'si au parechea sa, zefirulu se îngâna cu frundiele, pe oglind'a neteda a riului stelele 'si vérsa lumin'a. Er' pàserea sê n'aiba sotiu, ce sê-i respunda la cantecu-i doiosu, pentru aceea plange atâtu de trista, atâtu de amaru!

Si totusi copilei aceea i placea mai tare, ce mai tare insetà dupa iubire — canteculu filomelei.

Ar fi ascultatu pâna tardiu la mediulu noptii. Candu se duceà de su teiu, numai de pàserea doioasa se despartià. I promiteà, câ in sér'a urmatòre éra va veni, si cumca daca nimene nu va sê intieléga acelu cantecu doiosu, 'lu va intielege ea. Apoi se re'ntornà in palatulu spléndidu si pomposu, insa in visu inca audià totu canteculu doiosu a filomelei plangande dupa sotiu.

Visulu feteloru cuprinse de ilusiuni e o primavéra frumòsa, unde pe totu-indene suridu florile, insa acolo plange si filomel'a doritòre — inim'a, ce voiesce sê iubésca.

Innaintea lui Bùcuru nu remasa ascunsa tanguirea fetei sale. Pe lenga surisu observà si suspinulu, si pe lenga làcrimele de bucuria observà si cele de dorere. Cugetà, câ senguretatea casiuna dorurile. Da — senguretatea inimei.

Dupa acést'a veniau fetitîe placute si suridietòre la Guzl'a adese, in giurulu câror'a copil'a erà mai voiòsa, insa numai pâna ce erau la o-l-alta; candu erà sèngura, erà mai meditatòre decâtu mai nainte. Acelea sciau vorbi multe despre amóre. I spuneau cantece mèndre de ilusiuni, si Guzl'a ascultà cu bucuria cuvintele aceste, ce 'si aflau unu resûnetu viu in sufletulu ei. Intrebâ de sotiele sale, unde invetiara cantecele aceste multe si frumòse, cantârile aste mèndre, ce tocmai asià patrundu inim'a, ca si canteculu filomelei.

Si fetitîele i sphera, câ le canta unu june pe cobza, pre care aveau ele dàtina a-lu ascultà in tóta sér'a. Convinu adese pe malulu Maritiei, acolo sub sâlcile de doiu. Cantaretiulu se asiédia la radecin'a salcei celei mai triste, si inotitu de cobza, atâtu de frumosu, atâtu de patrundietoriu canta horele, încâtu si filomel'a tace, si-lu asculta cu atentiune, ca si candu ar voi sê invetie dela elu tanguirea amorului.

Si candu intr'o séra fetitîele o luara pre Guzl'a de bratiu si-o dùsera cu sîne, sê auda si ea pre cantaretiulu, in a cârui cantece s'a indragitu, copil'a se senti atâtu de deschilinitu. Acuma parasî intei'a óra palatulu celu mare si spléndidu fâra tatalu sêu, si ca si candu ar fi respiratu mai liberu, candu acest'a remasa d'in ce in ce mai departe de ele.

Trup'a fetitîeloru voiòse mérsa de-a lungulu malului stengu alu Maritiei, si nu peste multu ajûnsera la loculu acel'a, unde sâlcile de doiu 'si lasau jelitòre crengile pe oglind'a riului.

Insa pe candu ajûnsera ele acolo, cantaretiulu june erà incungiuratu de juni si de june.

Junele siedeà la radecin'a unei sâlci. — Fati'a lui cea gâlfeda o inundà perulu lasatu in josu, ochii lui cei veneti

si i atintisa fantasticu câtra luceaferulu, ce tocmai acù se ivi stralucindu, si zefirulu se jocà cu peru-i blondînu.

Dègetele lui scósera tonuri triste d'in còrde; tocmai atunci erà sê încépa cantarea, candu ajunsera fetițiile cu Guzla.

— Adùcemu o sotia nóua, Mitovane, — disera fetițiile, — carea voiesce sê te auda, pentru câ nuti-a mai auditu cantecele.

Junele voi sê-si véda ascultatóre ne mai vediuta.

Candu privi in sa fati'a la ast'a incantátóre, candu i-se cufundà privirea in lumin'a ochiloru celoru mai insetati de amoru, d'in sinulu cantaretiului june se innaltià unu suspinu linu.

Frumós'a Guzla 'si plecà fati'a incantátóre, carea inrosi, ca si nuorii, candu ajungu sarutati de sórele amorosu, si suspinà si ea.

Si-apoi sunà cantarea.

Cantaretiulu Mitovanu promisesa juniloru unu canteu de resbelu, cumca va cantà despre atleti bravi, de a câror'a unicu cuventu fugiau dusimanii, si la a câroru clipire cadeau sute si mii in pùlvere; carii-si castigara lauru pe campulu bataliei si gloria lucinda in furtun'a resbóieloru; in sa dègetele-i scósera d'in cordele instrumentului peste voia acordele cele mai fantástice, cele mai patrunderatóre, si budiele sale cantara cuvintele cele mai amoróse.

Unde frumós'a Guzla e de fatia, acolo amórea inca-e de fatia.

Si copila ascultà atátu de patruinsa de doru tonurile aceste. Ah, canteculu cantaretiului acestui-a e mai frumosu, mai doritoriu, decátu a filomelei fára sotiu. Seraculu ce june, dóra nici elu n'are pareche?

Si dupa ce sunà cantarea, si ultímulu acordu tremurandu se perdù prin aeru, tóte fetiiele fura insulfetite. Mai entusiasmata fu a cantaretiului si a Guzlei frumóse.

Densulu 'si redicà medítandu ochii frumosi câtra fati'a copilei rapitóre.

Frumós'a Guzla 'si plecà ochii rusinósa. Insa pentru aceea ea inca vediù fati'a frumósa a cantaretiului Mitovanu. O vediù in sùfletulu seu, unde amórea inscrie asià de grâbnicu fati'a iubitului.

— Ah, ce frumósa-e cantarea ast'a!

Asià suspinara fetițiile, lasandu-se pe bratiiele amantiloru.

— Ah, ce frumosu-e cantaretiulu acest'a!

Astu-feliu siopti Guzla.

(Finea va urmà.)

F O I S I Ő R A.

Economia.

Ve rogu cu totu respectulu stimatiloru cetitori si cetitóre, sê nu cugetati cum-va, câ acù in capulu iernei, candu in fiecare minutu ne amenintia néu'a si ghiati'a, voescu a ve duce unde-va afara pe campu, pe pamentu aratoriu, ca acolo sê studiemu sciinti'a economiei rurale. Ah, la acést'a chiaru nici eu, care altu-cum sum economu pasiunatu (firesce numai aci in colónele acestui jurnal) n'asi avè ce-va voie mare, câci marturisescu sènceru, câ lucrurile de pe campu a economiloru nu le pricepu; apoi cùgetu, câ a vorbi si a disputà despre lucruri ce nu le pricepem, precum facu unii literati si politici mari de ai nostri mai in tóta clipit'a, e nebuni'a cea mai mare 'n lume. De aceea sê remanemu noi aci acasa in giurulu familiei, séu daca acést'a nu o avem, sènguri sèngurei lenga cuptoriulu caldu, si apoi sê ne uitâmu in giuru, cum'atà economi'a nóstra acasa.

— Nu potu iesi frate cu 50 fl. la luna nici sê me spèndiuri! eu am lipsa de vesminte, soti'a mea de crinoline, copilasii de jocàrii, câror'a asisderea trèbue sê li faci câta odata pe voie, daca voesci sê ai linisce in casa, — si tóte aceste a le castigà d'in 50 fl. nu e cu potintia!

Câti barbati tèneri si betrani, cari nu fura asià de fericiti ca sê moscenesca o avere de vr'o suta de mii de fiorini dupa atare unchiu avutu, se plangu neincetatu in modulu acest'a!

Odînióra 'mi disa o dómna de spiritu: „cine nu scie aritmetic'a, nu pòte fi omu onestu!”

De cuvintele aceste mai nainte m'am risu bine, firesce numai in secretu, vediendu chiaru in viati'a practica, cumca multi ómeni, cari n'au nici atât'a sciintia aritmetica, câtu e negrulu de sub unghie, sunt ómeni de omenia, si stimati pretotu-indenea, pe candu d'in contra, multi ómeni invetiati, ba chiaru si profesori de aritmetica nu sunt pretiuiti d'in destulu.

Insa cugetandu-me mai afundu asupra sentintiei de mai susu, am aflatu, câ sub cuvintele acele nu trèbue intielesu atare sciintia matematica séu geometrica, ci numai cele patru specii ordenarie d'in aritmetica, adeca: adaugerea, substràgerea, inmultirea si impartirea; va sê dica, daca ómenii ar sci bine aceste patru regule generale d'in sciinti'a aritmetice, ér' mai alesu daca acele le-ar si sci intrebuintià bine in viati'a sociala: atunci de síguru n'ai mai audi de ici si colea vaetári pana la asurdire, câ nu potu trai, nici atâtea epitete de „insielatoriu, belitoriu, misielu si asià mai departe.”

Bune Dómne! câti sunt de acei'a, cari intr' unu anu nici odata, ba chiaru nici in diu'a cea d'in urma a anului nu-si iéu atât'a ostenéla, sê-si prinda condeilu la mana, si sê dica: in anulu acest'a am primitu atât'a si atât'a, — am cheltuitu atât'a si atât'a, deci 'mi mai remane, séu: am de a mai capetà atât'a si atât'a; — câti sunt de acei'a, cari nu precùgeta, câ si mane va fi diua, si câ si mane voru avè lipsa de parale; ci pana candu au bani, traescu lumea alba, candu nu mai au: atunci injura pre cei avuti,

'si osendescu sôrtea, omenimea si altele, nesciindu in sîmplicitatea loru, cã ei sunt caus'a nefericirii loru! A primî principiulu: *asta-di hui, mane nu-e*, însemna: a avè minte usiôr'a, si a nu sci cele patru specie d'in aritmetica.

Mai vertosu noi romanii, ori unde vomu cautã, suntemu cam sermani, si (cea mai mare parte) avemu unu venitu anualu dela 300 fl. pana la 1200 fl. prin urmare cauta sê invetiãmu economi'a casnica, carea e bazata pe cele patru specie ale aritmetice, cauta sê traimu cam retrasi, si sê cheltuimu asiã, cãtu sê ne si remana.

— Nu e cu potîntia d'in 300—400 fl.! 'mi striga cine-va la ureche, care de sîguru nu scie *impartirea*! Cãci daca va calculã: cã intr'unu anu sunt 365 de zile, va aflã cã d'in 300 fl. i vine la di pela 81 cri, cu cari pôte trai d'in di in di, firesce cã nu va mancã fripture si pragiture gatite de atare bucatariu francesu, nu va be vinu de Tokaj, sêu Champagne, nici nu va fumã millarese, londrese etc. ci se va indestuli cu d'oua felii de mancãri, in locu de vinu: cu apa buna, si daca e fumasiu: cu sugãri de 2. cruceri; si asiã me remasiescu cu ori-cine, cã inca va si putè pune de o parte cãti-va cruceri, — cari intr'unu anu (daca adeca respectivulu scie regulele *immultirii*) voru face o sumulitia, cari altu-cum erau pradati de multu.

De aceea unu parinte de familia, care la anu are 500—600 fl. daca voesce a remanè *omu de omenia*, nu pôte cheltui intr'o di mai multu, decãtu cum i arèta aritmetic'a, cu atãtu mai putienu i este iertatu a-i intrebuintiã spre indestulirea pasiuniloru si placeriloru sale ci pentru onórea sa si a familie, va trebui sê aduca sacrificiulu ca sê abдика de partea cea mai mare a placeriloru lumesci, cãci si aceste numai atuncea ni potu face viati'a fericita, daca onórea remane nepetata, si daca avemu totu-déun'a in naintea ochiloru principiulu celu mai însemnatu in viati'a sociala, cã ce e alu teu nu e alu meu, si ce e alu meu, nu e totu-deodata si alu teu. Principiulu contrariu ne-ar duce la estremitãti, la asiã numitulu comunismu, care are ve devisa: ce e alu teu e totu-deodata si alu meu! (Asiã esplicã odata unu ovreu unui romanu comassarea, adaugandu inca si aceste cuvinte cãtra cele mai de susu: „insa ce e alu meu nu e si alu teu!“)

A fi omu economu deci însémna, a nu se infoiã mai tare decãtu 'lu iërta construirea corpului, a nu cheltui mai multu, decãtu 'lu iërta pung'a, altu-cum va patì tocmai ca brósc'a d'in poveste, carea, voindu a se infoiã d'in tóte poterile sê fie asiã de mare ca boulu, crepã.

Ca sê ne potemu sustienè autoritatea, si sê ne potemu ocupã cu demnitate loculu destinat u n'oua in societate, nu se recereavutia mare, nici lucsu peste mesura.

— Rogu-te, 'mi dice atare juratusiu, sêu notariu eu numai ce nu pociu duce la balu pre soti'a mea fãra vestimentu nou, nu o potu espune de batjocur'a lumii ca ea sê fie imbracata tocmai ca jupunés'a croitorului meu! Orasienele aceste sunt ca moimele, nu se potu rebdã sê nu aiba si ele vestiminte à la noblesse! Soti'a mea sê fie ca ele? Ho, ho!

Adeveru, adeveru dicu tie, care me asurdiesci cu cuvinte de aceste, cã nu vestimintele te facu pre tine cu autoritate, — femeia ta nu pentru crinolin'a cea mare sêu vestimintele cele de metasa va fi stimata de cãtra cei stimabili, ci pentru caracteriulu solidu, semtiemintele noble, iubirea de dreptate, sîmplicitate si casnicia, ce au

mai multa valóre decãtu vestimintele tale de moda, si crinolinelu, vestimintele de metasa a sotiei tale. Nu e de lipsa sê mergi la balu, nici sê te prevedi cu vestiminte dupa mod'a cea mai n'oua, daca nu poti despune in totu anulu cu o suma mai însemnata; lasa strige cei cu gura mare, cã tu n'ai fostu la petrecere cu soti'a ta, si cã tu te retragi dela convenirile publice, — cãci consciinti'a liniscita, pacea familiara e balulu celu mai minunatu, si petrecerea cea mai solida pentru unu barbatu casatoritu, unde nu va fi criticatu de nimenea cã nu s'a imbracatu à la mode. Amorul adeverat u intre cei casatoriti, fericirea neconturbata de valurile pasiuniloru nici candu nu potu fi objeptu de moda, numai la cei flustarati si usiori la minte, cari nu d'in amoru se casatorescu, ci pentru ca asiã e moda intre ómeni.

Si ce nefericire pentru acesti ómeni, cã ori in casatoria, ori in vestiminte, in mobilare, ori in traiulu vietiei, daca se ieu dupa moda, nu potu scapã de creditori, fãra ca sê nu eschiamo cu dorere: Alele, cã multu mi-a costatu. Lucru firescu! casatori'a neprecumpenita i costa onórea sa si a sotiei sale, cãci daca in scól'a acést'a mare a vietiei nu vor pricepe bine aritmetica casatoriei, de sîguru vor fi sîliti a invetiã indata dupa *adaugare* — *impartirea*, sêu mai bine *despartirea*; si atunei barbatulu de a drépt'a, femeea de a steng'a 'si va probã noroculu a *de-trage* o parte d'in onórea sêu averea altor'a.

Bune Dómne! incepui cu economi'a si eca! me affu in scól'a practica a vietiei, si tienu prelegere despre casatoria, onóre, consciintia si mai multe de aceste, in sa totu atãt'a, cãci credeti-me cã aceste inca se tienu de economia, ba chiaru potemu dice, cã fundamentulu acestor'a e — economi'a buna. De sîguru economulu reu nu se pôte numi nici fericitu, nici omu cu consciintia.

Nu e fericitu, cãci fericirea umbla totu-déun'a cu indestulirea, cu multumirea, ca doi frati de cruce; in sa chiaru economulu reu nu e indestulitu, multumitu cu jurstãrile sale.

Nu se pôte dice nici omu cu consciintia, cãci ca economulu reu si usioru la minte nu-si pôte implinè detorintiele sale fatia cu altii, si fatia cu natiunea sa.

Da, natiunea de sîguru putiena sperantia pôte avè de unu economulu reu, care nu pôte sacra destulu nici chiaru pe altariulu poftelor sale; putienu ajutoriu pôte asceptã dela densulu, cãci elu insu-si ar avè lipsa de unu ajutoriu — realu.

Economi'a rea e patulu lenevirei, si a trandaviei, de unde apoi se nasce *nepasarea* cea grandiósa fatia cu propasirea in cultura a natiunii sale; unu pecatu, ce in secolulu deceptãrii popóreloru nu se pôte escusa, cu atãtu mai putienu a se iertã.

Economulu reu nu odata 'ti va dice in fatia, „ce-mi pasa mie de natiune, de cultur'a, de literatur'a ei? person'a cea d'inteia sum eu, si nu natiunea;“ si eca elu devine egoistu, si cade in altu pecatu, ce asemenea nu i-se pôte iertã.

Acù, stimatelor cetitori, fãceti o revista asupra culturei si a literaturii romane, si apoi judecati: cãti economi rei, prin urmare cãti nefericiti, egoisti si nepasatori se afla p'ntre romani?! Luati de a rendulu produsele literarie, jurnalele, intreprinderile natiunale, si cautati: cum sunt partînite tóte aceste? Slabu! de totu slabu! cãci numai vegetéza, si am potè dice cã „dilele vietiei loru

sunt anumerate,“ si nu potu concurge de feliu cu alte popore.

Sê ne uitâmu numai la natiunile colocuitoare, câtu se ostenescu si câtu sacrifica pentru innaintarea lor in cultura. La ele daca se nasce o idea buna, salutaria, nu intrêba nimenea: cine a proieptatu, ci cêrca: cine nu si-a datu denariulu seu la imbratiasirea acelu proieptu, sêu intreprindere natiunala!

La noi? sunt destui si de aceti si inca barbati culti, cari nu ti-ar sci spune noi aceea, câte Asociatiuni literarie au romanii in totu cuprinsulu Austriei, cu atâtu mai putienu ti-ar sci povesti ce-va despre activitatea lor! dar' inca sê-ti contribue ceva?

Si pentru ce? pentru cã nu sci economizã nimic'a pentru spriginirea literaturii natiunale, si asiã ca economi rei, ori câtu vor portã ei in gura numele de „natiune,“ nu potu fi natiunalisti buni.

Cumca unde vom ajunge noi cu economi'a rea? e alta intrebare; insa de siguru: nu departe, atâtu fatia cu noi insi-ne câtu si fatia cu natiunea si literatur'a natiunala.

Nu voescu a trece mai departe in specialitãti, sperandu cã binevoitorulu cetitoriu me va intielege si d'in aceste, cã unde tientescu cu economi'a.

M. B.

Cununa de varietãti.

Esemplu frumosu demnu de imitatu.

In numerulu 5 d'in semestrulu I. a. c. alu „Aurorei Romane“ comunicãramu numele stimatelor d'omne d'in Oradea Mare, cari la indemnarea d'omnei Maria Suciunasc. Botzkó, adencu petrunse de necesitãtea unui fondu pentru premiarea literatiloru beletristici, romani in urmareea apelului nostru d'in numerulu 9. sem. II. 1863 contribuira 31 fl. v. a. pentru „Fondule Andreiu Muresianu;“ acũ de nou primiramu totu dela aceea-si stimata d'omna 16 fl. v. a. ce i-au contribuitu urmatorele d'omne si adeca:

1.	D'omn'a Elena Irimi-Gozmanu	. 1 fl.
2.	„ Ann'a Leca	. 1 „
3.	„ Lila Lázár	. 1 „
4.	„ Elisavet'a Nikolics	. 1 „
5.	„ Ann'a Diamandî	. 1 „
6.	„ Elisavet'a Sîmonu	. 1 „
7.	„ Ann'a Mihailovicu	. 1 „
8.	„ Luiz'a Murgu	. 1 „
9.	„ Lucreti'a Erdéli	. 1 „
10.	„ Ann'a Horváth	. 1 „
11.	„ Raveic'a Drimbe	. 1 „
12.	„ Ann'a Boczkó f. tóth.	. 1 „
13.	„ Ann'a Frici- de Siorbanu	. 2 „
14.	„ Mari'a Suciun-Boczkó	. 2 „
		16 fl.

acest'a suma adaugandu-se cãtra cei . . . 31 „
de mai nainte, de totu primiramu . . . 47 fl.
ce sunt depusi in cass'a de pastrare de aicea. — Cu câtu

ne imbucurãmu de zelulu braveloru romane d'in Oradea Mare, cu atâtu mai tare ne suparãmu, candu vedemu cã apelulu nostru n'a aflu resunetu in peptulu celor-l-alte d'omne d'in imperiulu Austriei, si nici nu sperãmu, cã d'in alte locuri ni se voru mai tramite contribuiuri pentru acestu scopu nobilu si fromosu, prin urmare nici fondule proieptatu nu se pôte infintia. De aceea, candu cu ocaziunea acest'a ne luãmu voie a rosti multiamita publica d'omneloru contribuitoare d'in Oradea Mare, totu-deodata le rogãmu sê ne insciintieze: ce sê facemu cu banii acesti'a acũ, candu nu mai avemu sperantia de a infintia unu fondu pentru premiarea scrietoriloru beletristici? Ne d'ore, candu suntemu siliti a face astu-feliu de intrebare pe cont'a culturei n'ostre natiunale, insa nefericirea romanului totu-d'eun'a a fostu: nepasarea, si neunirea in principiile si causele natiunale. Repetimu si acuma ceea ce am disu mai a-l-alta-eri despre o Asociatiune romana, cã „ne vom tredi odata, insa ne t'ememu, cã atunca va fi tardiu.“

Red.

(?) „Mus'a Romana“ almanacu beletristicu pe anulu 1865. redigeatu de D. Jonu Jovitia prin colucraarea a mai multoru literati romani, se afla sub tipariu si peste câte-va dile va si fi in manele cetitoriloru romani. In câtu avurãmu ocaziune de a frundiari prin elu, potemu dice cu consciintia adeverata, cã contienutulu acelu'a e f'orte interesantu, si va surprinde pre cetitori nu numai pentru cã aci sunt concentrate mai t'ote poterile literatiloru nostri, ci mai multu pentru aceea, cã operatele beletristice sunt bine alese si cu gustu arangiatu. Poesi'a prima in numerulu de asta-di alu „Aurorei,“ „Eroulu romanu“ dela repausatulu poetu Carolu Grama, cu involei'a dlui Joviti'a o comunicãmu d'in „Mus'a Romana.“ — Peste totu, ide'a de a concentra poterile spiretuale ale literatiloru nostri, e f'orte salutaria, de aceea si dorimu d'in inima, ca nesuinti'a dlui Joviti'a de a da in man'a cetitoriloru romani in totu anulu cãtu unu almanacu ca si acest'a, sê fie apretiuuta cãtu mai tare prin concursulu numerosu a cumperatoriloru. Altu-cum la tempulu seu ne vom luã voie de a vorbi mai multu si mai cu de amenuntulu despre meritulu si sucesulu acestei intreprinderi literarie.

(?) Unu presiedinte ca furu. S'a intemplatu in capital'a Boemie in Prag'a, la anulu Domnulu; 1864. cumca presiedintele Tribunalului civilu de acolo,

mergandu s'era câtra casa, intr'o strada stremta se lovi de unu omu necunoscutu care trecu pe lenga densulu. Presiedintele indata 'si cautâ posunariulu, si esperiâ câ 'i lipsesce orologiulu. Deci se ié la fuga dupa barbatulu necunoscutu pana candu 'lu ajunsa, 'lu prinsa de peptu, si ceru orelogiulu dela elu, care apoi de frica, i dedu orelogiulu fâra contradicere, si i-a parutu bine câ a scapatu cu frumosulu. Insa presiedintele sosindu a casa, 'si afla orelogiulu seu pe mésa. Scósa indata orelogiulu ce-lu primisa cu câte-va minute mai nainte dela omulu necunoscutu in strad'a cea stremta, si aflâ, câ orelogiulu acest'a nu e a lui. Densulu nu vinea in confusiune mai mare nici de 'i ardeâ cas'a. N'a avutu deci ce sê faca, decâtu a merge a d'ou'a di indata la politia, si a predâ orelogiulu strainu, candu éca! tocmai in minutulu acel'a si vine unu altu domnu, facandu aretare, câ in nóptea trecuta pe cutare strada fu jefuitu de orelogiulu seu. Indata si-a si cunoscutu orelogiulu predatu in presinti'a presiedintelui, dorindu ca toti jefuitorii sê fie ca acest'a!

(?) O epistola tramisa in ceea-l-alta lume. Mai tôte jurnalele facu amintire despre o epistola espedata d'in Paris in ceea-l-alta lume. Cu câte-va dile mai nainte mori adeca in Paris fâra veste o contesa, carea a fostu avutu o servitóre d'in Bretagne. Intr'o demanétia unu neamu a repausatei a observatu câ servitóreca se duce pe de afurisiulu la mórt'a, o descopere si face ceva cu ea. Dupa departarea ei, neamulu, cautâ sê véda: ce a facutu servitóreca? Si éca intre perii capului afla o epistola sigilata, carea suna asiâ: Dulcea mea mama! Ocasuinea acest'a binevenita nu potu a nuo folosi, ca se te inscintiezu despre cercustârile mele, si sê ti ceru svatulu parintescu intr'o cauza ponderósa. X... tocmai ieri m'a petitu, si eu in adeveru nu sciu ce sê facu, sê me maritu dupa densulu ori ba? Te rogu iubita maica, sê mi-te areti in atare nópte in visu, si me svatuesce ce sê facu? Altucum eu sum sanetósa, si remanu fiic'a ta iubitóre Jeanette. — Pana aci tiene epistol'a eternizata in Europ'a, in sa epistol'a nu s'a potutu espedâ, câci n'a avutu nici adresa, nici marca postala.

(?) Fericiti sunt cei ce locuescu in Pest'a, câci chiaru si acuma, candu pe neasceptate ne veni o iérna grea, candu cei de pe sate si oresiele siedu cu septemanele acasa lenga cuptoriu, nu sciu, unde si in care petrécere sê iee parte. Aci ti se imbie unu concertu mai in tôte dilele, ba a une ori si dóua, aci esci invitatu la teatre, la Circus Trost, Circus Suhr, aci éra la scamatoriulu renumitu Kratky-Baschik, academiele musicale, séu societâtile lautariloru de prin ospetârii; pe totu loculu poti vedè publicu mare, toti iéu parte la petrécere, câci au bani, si traescu lume alba. A-l-alta-eri nópte inghiatiâ unu servitoriu pe strada, in spitalulu la St. Rochus sunt peste 778. de morbesi, intre cari vr'o 160 in tiphus, suburbiile gemu de vâetelè lipsitiloru si a cersitoriloru, si asiâ mai departe. — Mai poffiti inca sê ve descriemu si mai pe largu fericirea locuitoriloru d'in Pest'a?

(?) Procesu pentru o rundínea. In Paris, zugravulu Carolu Vernet unchiulu renumitului pictoru Horatiu Vernet, cinâ in tóta sér'a in „Café de Foy.“ Odata ceru a butelia de bere, si in minutulu, candu scósa

astupusiulu d'in iéga, beutur'a nemtiésca stropi si mangi plafonulu cafenelei abiâ cu câte-va dile mai nainte reinnoite. Cafenariulu n'a graitu nici unu cuventu, cu tôte câ ferbiâ sangele in elu de mania, totu-si se poteâ observâ pe fati'a lui, câ intemplantarea acest'a pentru elu nu e placuta. Carolu Vernet tare s'a superatu pe sine insu-si, si ca sê tocmésca ce a stricatu, adusa indata colori si penelu (Pinsel), apoi propti in susu o scara, si in loculu mangi-turei zugravu o rundínica minunata si placuta. Rundinic'a fu privita de o rânjâie scumpa si pretiuata, carea éra fromseti'a cafanei, si admirata de toti óspetii. Proprietariulu casei in sa abdisa arénd'a cafenariului, si si-a sustienutu dreptulu câtra rundínica zugravita ca tocmai si cafenariulu, prin urmare de aceea s'a escatu unu procesu seriosu, in sa tribunalulu pana acuma n'a adusu sentíntia in caus'a acest'a.

(?) Gloria romana. Abiâ dedúramu crediamentu la ceea ce cetíramu in dilele trecute in diuarele romane, acuma in sa, candu tôte jurnalele d'in strainetate ni spunu, o crédemu, si ne imbucurâmu peste mesura, câ Domnisiór'a Niniti'a Alesandrescu d'in Moldov'a cu cantulu admirabilu, si tecnic'a neasemenabila a ei sécera gloria pre totu-indenea. Talentu a fostu si este in romanu, numai trébue desvoltatu!

(?) Unu casu fatalu se vorbesce pretotu-indénea prin Paris despre dóua mame. O veduva adeca, si fét'a fecióra a ei se maritara in un'a si aceea-si di, si pentru incungiurarea speseloru nunt'a o fecera de odata. Insa sórtea a voitu ca amendóua sê fie serace, si amendóua se siéda intr'o chilia. A datu bunulu Ddieu, de amendóua nascura in un'a si aceea-si di totu in aceea óra. Mós'i'a pre copilasi cu iutele i asiediâ intr'unu patu lenga o-l-alta, avendu grige mai mare de mamele lor, si asiâ se intemplâ, câ peste câte-va dile, candu densele se radícaru d'in patu, nu sciura, care copilu e a unei'a, si care a celei-lalte. Chiamara mós'i'a, in sa nici acest'a nu sciù face deosebire intre ei. Aci in adeveru nici intieleptiunea lui Solomonu n'ar potè judecâ dupa dreptate!

Portretulu lui Ionu Dragosiu se vinde cu 1 fl. v. a. pe hartia velina, si pe chinesésca cu 1 fl. 50 cr. la Redactiunea „Aurorei Romane“ é' in provincia la DD. Ioane Persoiu *in Brasioru*; S. Filtsch *in Sibii*; Ioane Popovicu *in Lugosiu*; Ioane Hatiegu *in Belinti*; I. Adamu *in Temisiór'a*; Petru Ratiu *in Cacov'a*; Nicolae Christe *in Miske*; Georgiu Vasílieviciu *in Gyula*; Georgiu Ratiu *in Lipov'a*; B. G. Popovicu *in Vien'a*; Georgiu Secula *in Bai'a de Crisiu*; Vasíliu Bulzu *in Abrudu*; Parteniu Cosma *in Beinsi*; Silvanu Munteanu *in Bucuresci*; si I. Telescu *in Aradu*.

Cu numerulu de asta-di tramitemu foi'a de prenumeratiune la „Auror'a Romana“ pe anulu 1865.

Proprietariu, redaptoru respundietoriu si edatoriu: **IOANICHIU MICULESCU.**

==== **Mai avemu putine esemplare d'in anulu trecut.** ====

Cu típariulu lui: EMERICU BARTALITS.